

LESELYST. Torsdag deler et knippe klasser fra videregående skoler ut Ungdommens kritikerpris på Litteraturhuset.

Ungdomspris for den voksne boksmak?

Kommentar

METTE HOFSTED, bokanmelder

DEN DAGEN deles Kritikerprisen ut. Det handler om de samme bøkene, for de åtte titlene som ungdommene velger blant, er plukket ut av en jury oppnevnt av Kritikerlaget. Her har vi Frobenius, Petterson, Øyehaug, etc., bøker fra 2008-årgangen som er på alles lepper i den voksne litteraturdebatten.

Initiativtager er Foreningen !les, inspirert av den franske Goncourt des lycéens, ungdomsvarianten av Frankrikes viktigste litteraturpris Goncourt. Poenget er å utfordre ungdommene til å kåre den beste «voksne» skjønnlitterære boken. Jeg har vært så heldig å være kritikerfadder for en av juryklassene. Erfaringen har vært positiv, og rommer mange spennende samtaler. Det er klart det er inspirerende for ungdom å være med på en slik kåring, få en Oslo-tur, dekning i pressen og besøk av en profesjonell kritiker.

Samtidig merkes det veldig tydelig at flere av bøkene slett ikke treffer ungdom som gruppe. Et eksempel: Brageprisvinner Per Pettersons bok om en melankolsk 50-årig mann i samlivskrise, med en særdeles rolig ytre handling. Boken klassen valgte som favoritt har åpenbart kvaliteter som den mest «ungdommelige». Det er ikke overraskende, og heller ikke i strid med prisens intensjon. Det er interessant i seg selv å sammenligne vurderingene til ungdom med det voksne litterære publikums smak.

Ungdomsboken. Men det melder seg et spørsmål: Er dette den smarteste måten å vekke lese lyst i bredden på? Ungdomsbokens stilling er sårbar. Norsklærere i videregående kan for-

For å øke lese lysten hos unge, burde de kanskje få en bok av Harald Rosenløw Eeg i stedet for å gi dem Per Pettersons bok om en melankolsk 50-åring.

telle at de aller sterkeste leserne har en tendens til å hoppe over ungdomsbokfasen, men heller gå rett på voksenbokforfattere. En 16-17 åring kan være en meget moden leser. På den annen side er det 16-17 åringer som for lenge siden har kuttet ut litteratur.

Under huden. I møtet med mangfoldet i klassen, får jeg et inderlig ønske om å få til varmere koblinger mellom bøker og bredden av lesere. Hvorfor ikke gi de eldre tenåringer heftige Harald Rosenløw Eeg, originale Jon Ewo, aktuelle Hilde Hagerup eller varmekloke Stein Erik Lunde? Dette er forfattere som er innunder huden på aldersgruppen og samtidig kan det litterære håndverket. De har tempoet, temaene og energien som ofte må til for å fenge. Ville ikke en bokkåring orientert mot slike bøker gjøre at flere ungdommer plukker opp flere bøker?

Begge veier handler om å ta ungdom som lesere på alvor, og begge prosesser vil i noen grad være voksenstyrt. Men det er en forskjell: Ungdommens kritikerpris gir en ungdommelig refleksjon av den voksne boksmak. Å heller la ungdom selv velge blant mer eller mindre typiske ungdomsbøker vil derimot handle om å løfte frem bøker som ellers er i klemme i offentligheten. Kanskje det også kunne trekke noen voksne lesere til ungdomsbøkene, med en omvendt nysgjerrighet. Ikke «hva syns den eksotiske ungdommen om våre bøker?», men «kanskje jeg kan bli inspirert av det som gir mine nære unge slektninger et lesekick?». Mange vil bli gledelig overrasket.

«En 16–17-åring kan være en meget moden leser. På den annen side er det 16–17-åringer som for lenge siden har kuttet ut litteratur.»

Muffe møter kriminelle

Bok ungdomsroman

Arne Garvang
Muffe 3. Skoda Octavia Combi
Gyldendal

● Spennende på en hyggelig måte

Fra 12 år

Feelgood-bøker for barn bør ha et ytre spenningsmoment og drama på det personlige plan, men innenfor en ramme der det går godt, og den gode viljen seirer. Sånn som gammeldagse barnetimetebøker. Med Muffe-bøkene er Arne Garvang på dette upretensiøse sporet. Bokserien begynte da også som radio for barn/unge for 17 år siden. Tittelen på Muffe 3, *Skoda Octavia Combi*, spiller på gammel øst-europeiske bilpark, og spenningen er knyttet til utledninger på tokt i Norge. Muffe

og Nille utgjør et radarpar som ikke er sikre på om de er kjærester, men som gjennom tilfeldigheter og systematiske undersøkelser gir politiet den ene biten etter den andre i puslespillet.

Ledig stil. Arne Garvangs styrke er en ledig stil som gjennom ord og uttrykksmåter rommer et varmt sosialt engasjement. Et av grepene hans er at den trygge, kloke fortellerstemmen med de lune kommentarene, kommer fra en ungdom. Her er det de voksne

En historie skildrer en vannbøffel som et slags orakel.

ILLUSTRASJON FRA BOKEN

Spennende om nådeløst

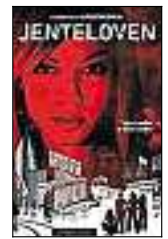
Bok ungdomsroman

Annette Münch
Jenteløven

Cappelen Damm

● Actionfylt spenning om tøffe, sårbare jenter

Fra 12 år

Saga får plutselig beskjed av faren om at hun må flytte til moren i byen. Her strever hun med å finne seg til rette, samtidig som faren forsvinner. Hele tilværelsen hennes faller fra hverandre, og Saga søker trygghet og vennskap i en tøff jentegjeng med streng indre justis.

Vennskapet jentene imellom settes foran alt, og disse jentene nøler ikke med å bruke vold eller begå kriminelle

handlinger for å markere revir og sette seg i respekt. Saga blir dratt med fordi hun tørster etter vennskap og leter etter fotfeste. Venner er utrolig viktig, men prisen som må betales for tryggheten i jentegen viser seg å få katastrofale følger.

Annette Münch har skrevet en actionfylt og drivende spennende fortelling. Hun viser oss et multietnisk jentemiljø med sårbare jenter som

Østeuropeere

som surrer noe fryktelig, og særlig Muffes far. Gjennom den unge fortellerstemmen blir vi paradoksalt nok nesten mer kjent med flere av voksenfigurene enn med hovedpersonene. Dramatikken i boken kunne vært tatt bedre vare på gjennom oppbygningen. Nå blir den mer episodisk enn suggerende. Summen er likevel en lettlest, engasjerende – ålreit bok – ville nok Muffe sagt selv.

METTE HOFSDØGÅRD

Her leser Arne Garvang fra den forrige boken om Muffe på Munkerud skole i Oslo. FOTO: JORONN SAGEN ENGEN

Om vannbøfler, utvekslingsstudenter og mysterier

Merkelig, eventyrlig billedbok

Bok fortellinger

Shaun Tan
Fortellinger fra ytre utkant

Oversatt av Geir Uthaug
Cappelen Damm
● Fra 14 år

Dette er en merkelig bok. 15 korte og lange fortellinger, kresent illustrert som grafiske noveller. Hva boken handler om? Alt og ingenting.

En historie skildrer en vannbøffel som et slags orakel. En annen fortelling handler om en bitte liten utvekslingsstudent som bor i spiskammerset og plutselig forsvinner. Tilbake sitter familien med ubesvarte

spørsmål om gjesten. Likte han seg ikke?

Pinnemennesker lever i utkanten av bebyggelsen. Hvorfor er de her? Hva vil de? De er i hvert fall annerledes enn alle andre.

Bisarr univers. Den australske illustratøren og forfatteren Shaun Tan har laget et merkelig og litt bisarr univers og befolket det med hjemmelagde kjæledyr, hemmelige rom og strandede sjødyr. Hva han ønsker å få frem, er ikke gitt. Men når man ser på illustrasjonene og leser historiene blir man sittende og undre seg og filosofere over tilværelsen.

Hvem boken er laget for? Alle aldere, og man bør helst ha sans for at ingen svar er gitt. Man kan like eller ikke like de underlige fortellingene. Eller la være. Vakker er boken i alle fall.

HILDE BJØRHØVDE

jentemiljø

har lært seg å slåss for å overleve. Disse jentene sprer frykt. De er utpekerte, steinharde og voldelige og vil for enhver pris ikke vise svakhet. Likevel skinner det igjennom at dette er utrolig sårbare jenter med triste historier.

«Våre fiender er dine fiender» er gjengens motto. Enten er du med oss, eller så...

Gutter og fritidsaktivite-

ter får ikke komme foran jentegjengen. Saga må hele tiden gå på akkord med sin egen samvittighet og skjønner for sent at det ikke nytter å bryte ut.

Som leser blir man revet med ettersom fortellingen raser fortere og fortere mot stupet.

Jenteloven viser hvor lett det er å bli dratt med, hvor lett det er at negative krefter får blomstre når

voksne enten er fraværende eller svikter. Annette Münch gir oss et innblikk i skjebnene bak avisoverskriftene om voldelige jentegjenger, samtidig som hun har skrevet en spenningsroman som er vanskelig å legge fra seg.

HILDE BJØRHØVDE

Det et dikt

Til trøst

Ingrid Forthun er fra i dag 1. mars teatersjef ved Agder Teater. Hun etterfølger Alex Scherpf og har bred bakgrunn fra norsk scenekunst. Frem til i dag har hun arbeidet som frilans sceneinstruktør ved en rekke teatre og fikk for noen uker siden Radioteatrets ærespris Blå Fugl. Som dikt velger hun Inger Hagerups «Forleden dag». – Dette er et dikt til inspirasjon og trøst som jeg lar min indre stemme lese høyt hver gang jeg gruer for forandring eller forestående skritt ut av komfortsonen, sier teatersjef

Teatersjef Ingrid Forthun, Agder Teater

Forthun. Diktet er hentet fra Inger Hagerups samling *Den sommeren*, som ble utgitt på Aschehoug i 1971.

SVEIN JOHS OTTESEN

FORLEDEN DAG

*Forleden dag
flyttet Galdhøpiggen på seg
nesten to centimeter.
Det var et tiltak
den hadde gruet seg for
en million år
minst.*

INGER HAGERUP

Kaotisk med kakao

Bok ungdomsroman

Anders Lindqvist
Sampiaos Kafé

Cappelen Damm

● Endeløse, originale forviklinger
Fra 12 år

Rosa forteller menneskene hun serverer på kafeen at dersom de drikker hennes spesialkakao «Rosas solnedgang», vil de våkne opp neste dag som et helt annet menneske. Den personen de engang har vært vil være helt borte, så borte at ingen vil huske dem, og derfor heller ikke savne dem. Hvem kan tro på slikt? Det er i alle fall skjebnesvangert å ikke tro på det.

Blir til et tre. For Eva blir til et tre utenfor kafeen. Professor Abel Mendoza og assistenten blir til babyene Truls

og Eirik bosatt i Tromsø. Det er klart at Rosas kakaoservering skaper forviklinger. Så hvordan skal hun rydde opp? Og hvordan skal de forsvunne menneskene prøve å finne tilbake til sin vanlige tilværelse.

Anders Lindqvist slipper alle fantasikrefter løs i denne boken, og det ene overraskelsesmomentet følger det andre. Mange av ideene er morsomme, og stilen er lett og god. En filosofisk dimensjon ligger også under, for her lærer folk seg virkelig å sette pris på å være det mennesket de engang har vært.

Livlig. Miljø og personer er tegnet med livlig humor innenfor en eksotisk ramme, med en morsom kontrast i forhold til babyliv i Nord-Norge. Så vil det nok være ulike meninger om hvorvidt Lindqvist burde strammet tøylene, og foredlet fantasistrømmen. At en anmelder kan mene det, betyr ikke at mange lesere av denne genren er av samme oppfatning. For vi snakker ikke om en type bok der «less is more».

METTE HOFSDØGÅRD

En fin forfatterstemme

Bok ungdomsroman

Brynjulf Jung Tjønn
I morgen skal vi sitte i solen

Cappelen Damm

● Enkel og direkte om Oscar som har en mor som er psykisk syk

Fra 12-14 år

Brynjulf Jung Tjønn er født i 1980 og vokste opp i Sogn og Fjordane.

I morgen skal vi sitte i solen er hans tredje bok og første barnebok. Jung Tjønn bemerker seg med et nøkternt, direkte og klisjéfritt språk.

Jeg liker stilen hans i den relativt korte, men allikevel billedrike og innholdstette fortellingen.

Det skjer faktisk ganske mye på de 94 luftige sidene boken varer. Mor er syk, hun kan ikke kontrollere sinnet sitt, hun slår gutten sin. Men Oscar bor hos far, som er som en far skal. Det er også morfar, men han får slag, så da får pappa mye å gjøre. Det er ikke små problemer den lille familien har å slite med, men det ser ut som om det skal gå bra til slutt.

Helt perfekt syns jeg ikke Jung Tjønns barnebokdebut er. Som leser ville jeg gjerne hørt litt mer om tanke til Oscar.

Hva foregår egentlig inne i hodet hans? Det blir litt vel knapt.

Neste gang ønsker jeg mer en litt mer kompleks og større fortelling. Ja, vi kommer sikkert til å hører mer fra Brynjulf Jung Tjønn.

KAJA KORSVOLD